

NYHEDSBREV nr. 8, MAJ 2014

"Landsforeningen Martin A. Hansen"

Maj synes grønnere end nogensinde og her i overgangen til juni vil "Landsforeningen Martin A. Hansen" atter udsende et Nyhedsbrev – denne gang nr. 8 i rækken af breve.

Året har allerede budt på flere aktiviteter så der er nok at skrive om både for dem der har deltaget og for dem der skal orienteres om de nyeste begivenheder..

Årets tema er "litteratur i landskabet" et emne der fint passer sammen med den kommende indvielse af "Digter og Landskab – Martin A. Hansen på Stevns".

Dette Nyhedsbrev sendes til Landsforeningens medlemmer pr. post eller e-mail og sættes på vores hjemmeside www.martinahansen.dk under FORENING / NYHEDSBREV engang i juni måned.

NYHEDSBREV NR. 8 – INDHOLD:

Meddelelser:

71. Nye bestyrelsesmedlemmer i Landsforeningen – ny CD – bog om MAH af Thorkild Borup Jensen – opråb!

Foredrag ved generalforsamlingen 2014:

72. "Hjemstavn og Valgstavn" ved Knud Sørensen

Seminar i Århus:

73. "Opbrud og Hjemkomst: eventyret om Paradisæblerne", M. Papazu

74. "Vandring med en afdød far", Hans-Ole Hansen

75. Billedhuggeren Claus Ørntoft

76. Anmeldelse af seminaret i Århus, Ole Juul

Sidste nyt vedr. projektet "Digter og Landskab":

77. Rapporter om projektet, projektlederen.

78. Indvielse af rutepunkt nr. 5 - Ranestedet Varpelev

79. Teaterprojektet

Forfatteren får ordet:

80. "Dansk klima og dansk Folkekarakter", Martin A. Hansen

71. Meddelelser

Landsforeningens bestyrelse har fået tre nye medlemmer. Fra menighedsrådet ved Strøby kirke er formand John E. Hansen og medlem Peter Leerberg udtrådt i stedet er Poul Nørby indtrådt, desuden er Jørgen Holstein indtrådt på den ledige plads efter det ene menighedsråds-medlem. Fremover vil menighedsrådet være repræsenteret af kun et medlem i lighed med Stevns kommune – se også ændringerne i Landsforeningens vedtægter i referatet fra generalforsamlingen, april 2014 – www.martinahansen.dk .

Ved kommunevalget udtrådte borgmester Poul Arne Nielsen, han er blevet efterfulgt af formand for Kulturudvalget i Stevns kommune Bjarne Østergaard Rasmussen – se i øvrigt den korrigerede nye liste over bestyrelsens medlemmer på vores web under FORENINGEN.

I forbindelse med udsendelsen af dette nyhedsbrev vil en kort omtale af årets førstkommende begivenheder blive nævnt i følgebrevet.

Ny CD er udgivet. CD'en kan købes ved henvendelse til Mette Lise Rössing – pr. post: Slagelse Landevej 115, 4242 Boeslunde eller pr. e-mail: roessing@mail.dk

CD'en koster kr. 75.- ekskl. porto. "Paradisæblerne" som bl. a. oplæses på CD'en er meget aktuell for Landsforeningen idet novellen i øjeblikket

omsættes til et teaterstykke med børn som skuespillere. Dette indgår som en del af indvielsesarrangementet d. 20. august 2014. Yderligere har Monica Papazu analyseret novellen. Se mere under punktet 'seminar i Århus'. Her er nogle oplysninger om CD'en:

CD-ROM - Martin A. Hansen og Paradisæblerne

Indhold:

1. Martin A. Hansen - forfatter - historiker - billedkunstner

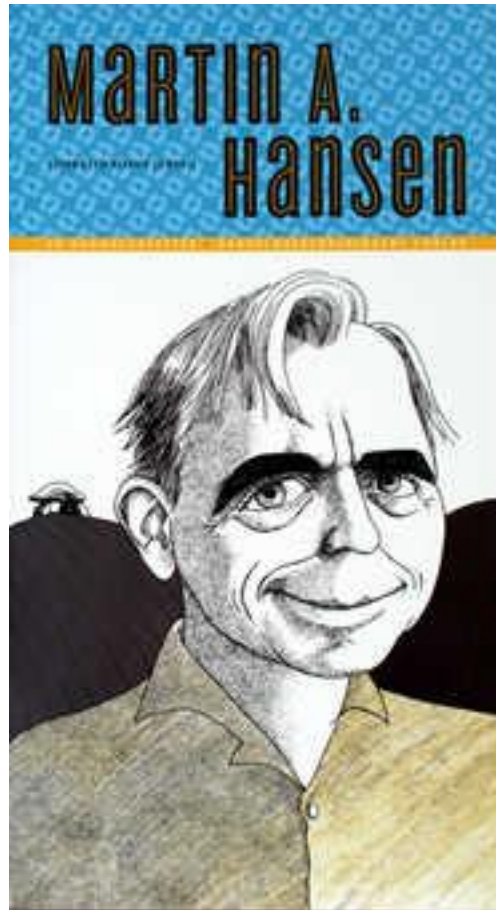
En lyd-billedserie (wmv-fil), oprindeligt produceret som lyd-diasserie i 1991 af Amtscentralen i Næstved.

2. "Paradisæblerne" Hans-Ole Hansen læser sin fars novelle i 1996 i Poul Jørgensens lydstudie i Gråsten (lyd i mp3-format).

Bogen "Martin A. Hansen af Thorkild Borup Jensen kan købes gennem Landsforeningen via samme adresse som ovenfor. Prisen er kr. 150.- ekskl. porto.

Bogen giver i ord og mange billeder både et forfatter- og forfatter-skabsportræt. I fire kapitler indkredses Martin A. Hansens omfattende aktiviteter som fortæller, romanforfatter og eksperimenterende ord-kunstner, samfunds-debattør og foredragsholder. Bogen indgår i en serie, der præsenterer de 14 kanonforfattere og er et godt bud på en nutidig præsentation af Martin A. Hansen. Den er udgivet af Dansk Læreoeningens forlag. ISBN 978-87-7996-367-2

Opråb - Hans-Ole Hansen modtog ved Landsforeningens seneste generalforsamling et vigtigt MAH-materiale, samlet af en boghandler (Bøggild?) i Rønne på Bornholm over mange år. I opbruddets forvirring glemte han at notere sig overbringerens navn og adresse, som er en nødvendig oplysning for den, som vil bruge materialet til videre studier. Det ville glæde Hans-Ole Hansen om dette kunne blive oplyst.

Ligeledes ville det glæde ham, om det kunne oplyses, hvem der overdrog Landsforeningen den bibel tilhørende Marie og Jens ("Dobbeltportræt i karvskaaren Ramme"), som de fandt, da de i sin tid købte huset og som de tog med sig, da de flyttede fra dette hus, som nu er nedrevet og et nyt bygget. Overdragelsen skete vist ved årsfesten 2013?

Evt. oplysninger bedes venligst sendt til: Hans-Ole Hansen, Munke-dammen 28 B, 4320 Lejre eller pr. e-mail: historia@live.dk

72. Hjemstavn og Valgstavn.

Forfatteren Knud Sørensen afsluttede generalforsamlingen med et foredrag om "Hjemstavn og Valgstavn". Efter arrangementet har vi af Knud Sørensen fået lov til at bringe nedenstående tekst.

Knud Sørensen: Kort sammendrag af foredrag holdt den 8.april 2014 i forbindelse med Landsforeningen Martin A. Hansens generalforsamling.

Jeg vil tage udgangspunkt i Blichers "Digte 1814" og i den en række digte, der har fællestitlen "Hiemvee". Digtene handler om mennesker, der befinder sig borte fra de landskaber, de er født ind i og længes tilbage til, f.eks. "Schweizeren i Paris", "Procencalen i Engelland", "Araberen i Schweiz",

"Huroneren i Arabien", "Nordmanden i Holland", og så slutter serien med et af Blichers væsentligste digte "Kjær est du Fødeland".

Den opfattes tit som en turistforeningssang for Midtjylland, men læst rigtigt, siger det digt noget væsentligt om hjemstavn. Fordi *han* er født på heden er den skøn for *ham*, og hjemstavnen er grundlaget for hans digtning. Og Blicher var da også den første, der bragte Jylland seriøst ind i litteraturen, og den første, der med indlevelse kunne skildre bonden, fordi han var fortrolig med det landskab og det miljø, der havde skabt bondens personlighed.

I foromtalen til mit bidrag her var det nævnt, at jeg ville bruge Limfjordsdigterne som eksempler. Og nu ved jeg selvfølgelig godt, at vi – desværre – ikke kan regne Blicher med i den sammenhæng, selv om han skrev f.eks. "Kærlighed i Pinen", "Rødstenen på Fur" men han boede for langt nede på kontinentet. Til gengæld er så afgjort forudsætningen for nogle af dem, man kan kalde "de rigtige" limfjordsdigtere som f.eks. , Aakjær, Skjoldborg og Johs. V, Jensen.

Men der var naturligvis også andre forudsætninger for, at den såkaldte Limfjordslitteratur opstod omkring år 1900 og fik en position i litteraturen, som kan sammenlignes dem den, som Skagensmalerne fik inden for billedkunsten. De folkelige bevægelser, som skabte en selvbevidsthed hos deltagerne – og det udsyn som vandet gav. Det var vandet og ikke indlandsvejen, der åbnede for verden.

Og så lige i en parentes. Det er sket, at man har brugt betegnelsen hjemstavnsforfattere om dem, og Aakjær og Skjoldborg betegnede nu og da sig selv som hjemstavnsforfattere. Og det er et begreb, som vist efterhånden er kommet til at blive brugt om forfattere, der skildrer det specielle, måske det kuriøse, i deres hjemstavn. Sådan opfattede de her nævnte det ikke. Her dækker betegnelsen over, at de pågældende forfattere kendte deres egn og miljø så godt, at de, samtidig med at de beskriver hjemstavnen, når de ind til det alment menneskelige i det specielle. Så skulle det være klaret.

Men så kommer jeg så omsider til emnet "Hjemstavn og Valgstavn." (Og for nogen som Aakjær er de sammenfaldende)

Med valgstavn forstår jeg det sted, som man vælger at gøre til sit, vælger at blive en del af, stille sig solidarisk med og engagere sig i.

Så mens min hjemstavn er Vendsyssel, er min valgstavn Mors

Jeg vil fortælle om, at jeg mange år skrev ud fra oplevelsen af min valgstavn, altså det for mig samtidige, men også, at jeg uden at tænke over det brugte erfaringer fra min hjemstavn, når jeg skildrede bønder.

Og det opdagede jeg jo, at mange andre også havde gjort. Jeg behøver ikke at nævne Martin A. Hansen, men vil godt trække Johannes V. Jensen frem. Johannes V. var som de fleste ved, vokset op i Farsø som søn af en læge, og han lærte virkelig den tids landbefolkning at kende, når han fulgte faren på sygebesøg. Han forlod Farsø næsten for evigt, da han skulle på gymnasiet, blev senere et storbymenneske og et rejsende menneske, men hans Himmerlandshistorier og "Kongens Fald" kunne ikke være skrevet uden de stærke erindringer fra hans hjemstavn.

Alt det der med hjemstavn og valgstavn havde jeg ikke skænker en tanke, før engang sidst i 80'erne var i gang med en novelle, som ikke – som alle de andre jeg dengang havde skrevet, var en nutidsnovelle – men en novelle – faktisk en bigamihistorie, der udspillede jeg i 1850'erne i et landsogn. Og nu har jeg det sådan, at når jeg skriver, så forestiller jeg mig altid personerne i et bestemt landskab, de er skabt af det landskab uden at det på nogen måde behøver at fortælles direkte. Så jeg prøvede at placere historien et sted på Nordmors, men det gik ikke, jeg kunne ikke forstille mig personerne der. Jeg prøvede med Sydors. Det var ikke bedre. Så gik det op for mig, at jeg skulle placere personerne i min hjemstavn i Vestvendsyssel inden for klitrækkerne, så det særlige saltholdige vejr dér næsten blev en person i historien. Derfor fik novellen, som hedder Kirstine, undertitlen: "En historie om en egn".

Derfor var jeg også helt klar over, at da jeg omsider gav mig i kast med en roman, der skulle skildre besættelsestiden i et landsogn, skulle den udspille sig i min hjemstavn, jeg kunne simpelthen ikke have ladet den foregå på Mors. Omvendt: Hvis jeg skulle skrive en nutidsroman, ville jeg have miljøet på Mors i mit baghoved.

Jeg vil godt slutte med et digt, som – måske – advarer mod for énsidigt at dyrke sin hjemstavn og glemme sin valgstavn.

ELLER -

Mit land har jeg båret med mig
år efter år har jeg båret det
varsomt under nye himle og gennem
nye handlinger og stadig var det
mit land
i en langsom men ubrudt forvandling
men nu
netop nu
er det som om træerne
glemmer væksten,
efterårets løvfald tøver
som om ingen ny årstid venter
æblerne
standser i faldet fra grenene
ned mod jorden,
og mine hænders greb
synes mere og mere
uvirkeligt, mit land
blir et vægtløst billede
af et land,
og jeg indser
at mit levende land
er ved
at være tabt for mig
- eller
er det mon det levende land
der er ved at tabe mig

ned i et billede?

I forbindelse med foredraget læste Knud Sørensen et stykke fra sin bog: "Jakob og hans forældre" en samlet udgave af bøgerne "En tid" og "En befrielse" udkommet første gang i 1997 på Gyldendal – ISBN 978-87-02-11959-6.

Monica Papazu ved seminaret i Århus.
Alle foto fra Seminaret er fotograferet af Arne Abrahamsen

73. Opbrud og hjemkomst: Eventyret om Paradisæblerne.

Indlæg på seminaret i Århus d. 10. maj blev holdt af cand. mag. og forfatter Monica Papazu som tidligere har haft en tekst i Nyhedsbrev nr. 7, artikel nr. 70: "Martin A. Hansen og kulturens væsen".

Under Martin A. Hansens pen forvandlede livets råmateriale sig til eventyr eller myte. Eller rettere sagt: Det, man kunne have troet var dagens formløse stof, åbenbarer sig som tegn, der har den dybeste eksistentielle betydning. Hans mesterlige fortælling "Paradisæblerne" er et af eksemplerne derpå¹. Hvad der kunne have været bare en dramatisk barndomsepisode, der udtømte sin mening i nogle voldsomme følelser, viste sig ved den voksne forfatters refleksion at have været en prøvelse, ja, en initiationsprøvelse.

Vores liv består virkelig, som religionshistorikeren Mircea Eliade skrev, af en række initiationsprøvelser – og det betyder en række "død og genfødsler"² – men disse tegn kræver også at blive læst. Det er med eftertidens blik, at man opdager det underliggende mønster, dvs. den personlige og samtidig almengyldige mening, ens liv rummer.

Det er ikke kun i "Paradisæblerne", at Martin A. Hansen vender tilbage til denne hændelse fra barndommen. Han gør det også i "Eneren og Massen". I dette essay forvandler episoden sig til en lignelse og til et spejlbillede af samtidens åndelige krise. Hans egen vildfarelse fra fortiden og mere præcist hans uforstandige og trodsige ønske om at blive vildfaren, ubunden, uden holdepunkter, uden for skellet mellem "rigtigt og forkert" og hinsides "gødt og ondt" er nu blevet karakteristisk for en hel civilisation, som har forkastet de "objektive Sandheder" og dyrker relativismen og den misforståede subjektivismen. Den moderne civilisation har antaget labyrintens træk, som han dengang fremkaldte af sit hjerte. Og ligesom han dengang blev rystet

¹ *Paradisæblerne og andre Historier*, Forlaget Fremad, 1962, ss. 41-51.

² Mircea Eliade, *L'épreuve du labyrinthe*, Paris, Belfond, 1985, s. 107.

vågen af dødens nærhed, advarer han nu sin samtid, at der måske skal en "Forskrækkelse" til for at "komme ud af denne Skyggeverden".

Martin A. Hansen ser både sit liv og sin samtidscivilisation i et arketypisk lys. Han lader myten komme til orde og minde menneskene om tilværelsens fundamentale, meningsfulde mønstre.

Ved at aflæse labyrintmyten i sin egen tilværelse følger Martin A. Hansen selve den kulturelle proces, som har været kendetegnende for den kristne civilisation. Den gamle hedenske myte med dens lag af meninger fandt nemlig indpas i den kristne verden. Den blev til en døbt myte. Myten forblev, men den blev tolket i et nyt lys. Labyrinten blev tegnet på gulvet, i sten og marmor, i de store kirker fra middelalderen (Chartres og Amiens f.eks.) og blev underlagt Kristi Kors. De troende vandrede på knæ gennem denne "verdens labyrint" – de blev således mindet om den labyrint, som menneskelivet og menneskehjertet er, dvs. om syndens og dødens labyrint – og således angrende bevægede de sig ud af labyrinten, hen mod Guds alter, mod Frelseren, som har overvundet labyrintens magt³. Labyrinten skulle ikke dyrkes, sådan som den moderne tid gør. Man skulle erkende den som det onde, der er i verden og i én selv, og sætte sin lid til Kristus.

Det er denne kristne tolkning af labyrinten og initiationsprøven, som skinner igennem i Martin A. Hansens fortælling.

*

Med "Paradisæblerne" befinder vi os i et univers med prægnante mytiske og eventyrlige træk.

Det dramatiske forløb er koncentreret mellem middag og midnat, mellem det sejrende lys og det uigennemtrængelige mørke i labyrinten, som atter efterfølges af lys. Det samme lys og dog et nyt lys, som personen først nu er i stand til at tage imod. Mellem det gamle og det nye lys ligger myternes og eventyrenes initiationsprøvelse.

Fortællingen begynder i mormors hjem, hvor den halvvoxsne dreng er på besøg. Bedstemorens hjem er hjemmet fra umindelige tider, som Martin A. Hansens hjerte hang ved, og som han ofte skildrede i sine værker: Det er et velsignet bondehjem, gennem hvilket går verdens akse – den varme, åbne skorsten; det er stedet, hvor hver af livets handlinger har vægt: det gode rugbrød, som bedstemoren og barnebarnet deler imellem sig med respekt for den daglige føde; den gode mad; tøjets og hele gerningens renhed.

Det gode kristne hjem er også et eventyrmotiv, som f.eks. findes i den rumænske folkelitteratur. Her finder vi den smukke og flittige pige, som skaber et hjem, som arbejder med Gud for livets opretholdelse og spreder barmhjertighed omkring sig, og som den onde stedmor forfølger og til sidst smider ud af huset – hvilket efterfølges af pigens vandring, hendes prøvelser og hjemkomst⁴.

Himlens velsignelse er over hjemmet. Hos Martin A. Hansens mormor er der endda en "himmel" over sengen og en himmel under fødderne (for der var strøet sand i mønstre, der "mindede om lammeskyer på himmelen"), og englens beskyttende vinger rører ved vinduerne.

Det er hele dette univers, som drengen får i arv. Han er som helten i andre eventyr fra mit hjemland, som får at vide, at før han tager af sted for at trodse

---

³ Ernst Leonardy, "Le signe du labyrinthe dans le miroir de ses lectures successives", i *Labyrinthe: parcours éthiques*, Ernst Leonardy et al., Publications des Facultés universitaires Saint-Louis, Bruxelles, 1986, ss. 27-56.

⁴ Ion Creanga, "La fille de la vieille et la fille du vieux", i *Opere – Oeuvres*, Bucarest, Meridiane, 1965, ss. 570 ff.

farerne og finde skatten, altså leve sit selvstændige liv, må han få sin fars ungdomsdragt og hans sværd ⁵

Mormors paradisiske hjem er dog ikke hele virkeligheden. Der findes også en anden virkelighed, som mennesket både færdes i og bærer i sig. I den anden ende af huset, i "et lille kammer", som ligner det forbudte rum i eventyrene, hos den gamle skytte, ligger dødens område. Her hersker ødelæggelsen, angsten, dæmonerne. Det er en omvendt verden: Mørke i stedet for lys, kulde i stedet for varme (man fornemmer et pust fra graven, fra underverdenen), den rustne ovn i stedet for den varme ovn (den ødelagte ovn er endnu et eventyrmotiv, som sammen med det syge dyr, det syge træ og den syge brønd kendetegner den døende verden ⁶). I dette rum regerer – ligesom en guddom fra underverdenen eller laby-rintens uhyre Minotauros – en rådnende stinkende høg: Modsætningen til englene ved mormors hus og til den livgivende Helligånd.

Dette onde univers er dragende for drengen. Han erfarer både en uimodståelig dødens appel og hovmodets fristelse. Hans afviser at tage vejen over den sikre bro – afviser "de gamle stier" (Jer. 6,16) – ligesom han tager afstand fra mormoren ("hun var meget gammel") og fra hendes tro ("Hun troede så meget"). Han ønsker vildfarelsen – det kaos, det "øde", hvor der er "[i]ntet at se". Og det øde legemliggør sig i det øjeblik, han forkaster arven. Han åbner den "eventyrlig[e] kurv" med paradisæbler, som han skulle bringe over til sine søskende: "Jeg lukkede mormors kurv op [...] tog en håndfuld paradisæbler og kastede dem ud i mørket omkring mig. Så gav jeg mig til at lede efter dem. [...] jeg var gået vild. Jeg kunne ikke mærke retningen mere. [...] Jeg kunne ikke mærke, om det var rigtigt eller forkert. [...] Jeg var gået vild, og jeg var ene". Han befinder sig i labyrinten: Han er kommet ud af den menneskelige sammenhæng, historiens og kulturens sammenhæng, og intetheden truer ham nu som en fjendtlig magt, der vil ham til livs. Han begynder at samle æblerne op som et instinktivt værn imod intetheden, og således opdager han afgrunden, "mergelgraven", og bliver reddet fra døden. Han, den hovmodige, bøjer sig ned i den ydmyghed ("humility"), som jorden ("humus") er en god læremester i.

Instinktivt forsøgte han at redde "skatten", dvs. arven, men det er arven, som han i ydmyghed og i en nyopdaget ansvarlighed søgte efter, der reddede ham. Han tager nu vejen hjem. Nu kender han forskel på godt og ondt og på liv og død; han erkender sin bundethed til slægten, og mormorens tro er blevet hans egen: "Der er nok nogen, som har passet på, tænkte jeg".

Hans initiation er vellykket: At gennemgå en initiation er at dø til "barndommen"; at blive bragt fra "uvidenhed" og fra "barndommens uansvarlighed" over til ansvarlighed; at blive "genfødt" som den, der fået adgang til "kultur", til fællesskabets "åndelige" univers. Et voksent menneske bliver født, og det betyder: Den, som har modtaget fællesskabets kulturskat og har ansvaret for at "videregive" det ⁷.

Hjemkomsten er den nødvendige afslutning på initiationsforløbet. Derom bærer eventyrene (som Mircea Eliade kaldte for "camouflerede myter") vidnesbyrd.

---

⁵ F.eks: Petre Ispirescu, "Une jeunesse sans vieillesse et une vie sans mort", i *Contes roumains*, Bucarest, Minerva, 1979, s. 10.

⁶ Ion Creanga, "La fille de la vieille et la fille du vieux", ss. 574-577.

⁷ Mircea Eliade, *Rites and Symbols of Initiation: The Mysteries of Birth and Rebirth*, New York, Harper Torchbooks, 1975, ss. xiii-xv.

Vi genfinder mønstret hos H.C. Andersen. Kay og Gerda i Sneedronningen vender også tilbage til deres udgangspunkt: Til bedstemoren, som læser i Biblen i "Guds klare solskin". De vender tilbage som "Voxne, og dog Børn, Børn i Hjertet" – og det er med det voksne menneskes sind, at de nu forstår den egentlige mening med den gamle salme "Roserne voxe i dale / Der faae vi Barn-Jesus i Tale". På lignende måde vender den blinde søster og hendes fire vildfarne brødre i De Vises Steen også hjem til faderen.

De har alle sammen været i underverdenen, i labyrinten, hos Sneedronningen, som regerer i de dødes rige, og i syndernes labyrint og det åndelige mørke (Kays hovmod, hans forkastelse af troen og kærligheden; brødrenes hovmod, forfængelighed og fortvivlelse). To af personerne undergår dog ikke noget egentligt initiationsforløb: Gerda og den blinde søster. De sættes på prøve, men de består prøven. Det er, fordi de er Kristus-figurer og deres rolle er at søge efter de fortabte og bringe dem tilbage til livet.

Parallellen med H.C. Andersen tjener ikke kun til at sætte det arketyperiske mønster i relief, men også til at gøre opmærksom på, at drengen i "Paradisæblerne", ligesom Kay og ligesom de fire brødre, ikke er i stand til at befri sig selv fra vildfarelse og død. Han bliver befriet udefra: Først bliver han reddet fra at drukne ved "et puf i ryggen", anden gang bliver han reddet af slægtens skat, idet han forsøger at genfinde den.

Vel har vi her med initiationseventyr at gøre. De hviler på en væsentlig forståelse af menneskets vilkår, som er lige som menneskeheden. Men det er ikke helt det samme eventyr, man vil fortælle i en hedensk ramme. Det er stadigvæk en konfrontation med labyrinten, hvor man kan miste sig selv, men i det kristne eventyr hænder det, at man faktisk mister sig selv. Kay, de fire brødre og drengen i "Paradisæblerne" ville være gået under, hvis der ikke var nogen, "der holdt hånden over dem", nogen, der fulgte med dem og frelste dem.

I dette lys kan man sige, at Martin A. Hansen i "Paradisæblerne" bringer mennesket tilbage på domkirkens gulv, hvor det skal gå på knæ frem mod Kristus, som drager én ud af labyrinten. Martin A. Hansen bringer os til kirken, det Gamle Hus, hvorfra "udstrømmer [...] Kraft til [...] Sjæle[ne]"⁸ og velsignelse over menneskets dage.

---

⁸ Martin A. Hansen, *Af Folkets Danmarkshistorie*, Gyldendal, 1959, s. 48.

Hans-Ole Hansen fortæller om sin far og projektet på Stevns.

74. Vandring med en afdød far ved Hans-Ole Hansen

I 1981 udkom på Forlaget i Haarby (Poul A. Jørgensen) "Hvad er historie" med bidrag af en række kulturpersoner. Hans-Ole Hansen bidrog med erindringsnovellen "Gensyn med øksen".

Gensynet går på Martin A. Hansens essay "Øksen" (Martin A. Hansen, Tanker i en Skorsten, København 1948, Mindeudgaven, bind 7, 1970, side 90 ff.). Øksen - en lille grå flintøkse - symboliserer drengens arv efter sin afdøde far. En mand på 42 år søger at sætte sig ind i sig selv som 16-årig under en vandring med sin afdøde far på 45 år. Turen foregår i Tryggevælde Ådal hvor de to langsomt adskilles af åen. Undervejs udveksler de meninger og oplysninger med tidsafstanden og snart også vandet imellem sig.

Hans-Ole Hansen ville med sin fortælling vise, at historien er en sansning, et samvær, en viden som udløses absolut og kun i nuet. Og at miljøet - landskabet - det sker i, toner sig ind på historien og derved præger historieopfattelsen måske længe efter begivenheden.

Hans-Ole gennemførte to oplæsninger fra begyndelsen og slutningen af novellen. Derefter gennemgik han Landsforeningens projekt Digter og landskab - Martin A. Hansen på Stevns som netop har Tryggevælde Ådal som sin akse. Om dette projekt kan man også læse i den projektfolder, som blev omdelt ved lejligheden, og som i øvrigt er lagt på Landsforeningens hjemmeside www.martinahansen.dk Projektet åbner den 20. august 2014. Den nævnte folder er omtalt i Nyhedsbrev nr. 7. under 59. / Meddelelser.

Anders Thyrring Andersen på talerstolen i Århus d. 10. maj 2014.

Med udgangspunkt i sit arbejde med at finde citater og forfatterkommentarer til digterruten belyste seminararrangør mag. art. og §2-teolog Anders Thyrring Andersen Martin A. Hansens naturforhold og forholdet mellem natur og kultur i forfatterskabet. Indholdet i det mundtlige indlæg vil blive kendt i forbindelse med indvielsen af digterruten i august 2014.

75. Om mine arbejder.

Billedhuggeren Claus Ørntoft der bl. a. har udført løveskulpturerne i Dronningens Have ved Marselisborg Slot fortalte om sine mange værker i granit og sin inspiration fra romansk kunst, Sven Havsteen-Mikkelsen og Martin A. Hansen.

Claus Ørntoft fortæller og viser billeder fra sine ofte store værker udhugget i granit.

Sven Havsteen-Mikkelsen skriver om billedhuggeren:
At Claus Ørntoft i 1982 til 83 arbejdede hos billedhuggeren Gestur Thorgimson på Island, er der især grund til at hæfte sig ved.

At en ung mand fra Silkeborg henvender sig til en billedhugger på Island, fortæller noget om denne unge mands sigte. Det land der ser ud som om det er skabt af en guddommelig skulptør, og hvor sagaerne fortæller om en klar form.

Men hans grundlæggende udgangspunkt er alligevel den romanske billedhuggerkunst, som den ses i Danmarks kirker ned gennem Jylland.

Få har som Martin A. Hansen i bogen "Orm og Tyr" inspireret fortalt om disse, i de fleste tilfælde, navnløse kunstneres holdning og udtryksfuldhed. Også i sin optagethed af dem indtager Ørntoft en særstilling i tiden samtidig med, at han ved, at det hjemlige, det nationale, ikke er et mål i sig selv, men at det er vækstvilkåret. Det ses på hans seneste skulpturer til Valgmenighedskirken i Odense.

Sven Havsteen-Mikkelsen marts 1993 i heftet "Claus Ørntoft – granitarbejder" ISBN 87-889-3597-3.

Se også "Tre Løver og Ni Hjerter" – bogen om løveskulpturerne i Dronningens Have. ISBN 978-87-996227-0-2

skulptur af Claus Ørskov scannet fra heftet "Claus Ørntoft – granitarbejder".

76. Anmeldelse af Martin A. Hansen seminar i Århus.

Ole Juul anmelder Martin A. Hansen seminaret i Skt. Markus kirke, Aarhus
Lørdag d.10.maj 2014

Arrangør: Landsforeningen Martin A. Hansen

For første gang siden Landsforeningens oprettelse i 2009 valgte man fra ledelsens side at lægge et arrangement uden for Stevns. Ganske vist har det altid været hyggeligt og informativt at mødes med gode folk i Strøby, men for os uden for Stevns og omegn – og især for os jyder – er det en lang vej. Så initiativet passede mange rigtig godt.

Omkring 50 personer var tilmeldt, og vi blev budt velkommen af Anders Thyrring Andersen, som kort skitserede dagen for os. Og så tog det ellers fart, begyndende med Mette Lise Rössings informative indlæg om Landsforeningen, dens tilblivelse og formål, og hvad man kunne vente sig fremover af møder og initiativer. Især er vi spændte på "Digterruten", som indvies d. 20. august og så den bygning "Landskabsrummet" ved Strøby

Præstegård, som er anden halvdel af det omfattende projekt. Hertil går der ansøgninger af sted når Digterruten er indviet.

Til at give et indlæg om et tema i Martin A. Hansens forfatterskab havde Landsforeningen indbudt Monica Papazu, som med en gennemgang af den lille fortælling "Paradisæblerne" på forbilledlig måde fik skabt en sammenhæng mellem digterens personlige erfaring og eventyret og myten. Gennemgangen blev ikke mindre interessant ved, at Monica Papazu gennem sit personlige møde med kristendommen i den rumænske kirke, som hun er "et barn af", fik henledt opmærksomheden på nogle universelle dimensioner, som fremtræder i Martin A. Hansens fortælling. Fra at være en fortælling, man nok kan erindre fra egen læsning, blev den et skrift med mange lag – som forfatterskabet jo rummer adskillige eksempler på. Det blev til en stærk, personlig redegørelse om at blive "frelst" gennem erindring og fortælling, om rodfæstethed som et værn mod "fortabelsen".

Ganske vist mættede foredraget en sulten sjæl, men kroppen trænger en sådan lørdag sidst på formiddagen, så der blev dækket op med smørrebrød og drikke. Efter samvær omkring måltidet samledes man i selve kirkerummet, hvor sognepræst Peter Brøndum fortalte levende om den særlige "femfløjede" altertavle, som i sin tid blev skabt af Sven Havsteen-Mikkelsen.

Havsteen-Mikkelsens "femfløjede" altertavle i Skt.. Marcus kirken i Århus

Så var vi klar igen, nu med et indlæg fra Hans-Ole Hansen, som levende fortalte om projektet "Digter og landskab – Martin A. Hansen på Stevns", som åbner færdiggjort d.20.august i år. Projektet er det første af sin art herhjemme, og ved hjælp af den nyeste informationsteknologi – qr-tag, mobiltelefon, ipad downloader, app, lydfiler (gad vide, hvad Martin A. ville sige til alt det) – får man nu mulighed for på særlig udvalgte steder omkring Strøby, Varpelev og Holtug (i alt 6 steder) at opleve dele af forfatterskabet, som er egnsbestemt, på en helt ny og nærværende måde. Det bliver ganske spændende og udfordrende at få indsigt i, hvordan Martin A. Hansen har haft det nærværende landskab og særlige steder for sit indre øje, da han skrev fortællinger som "Høstgildet" og "Paradis-æblerne". Det var tillige tankevækkende at møde historikeren og viden-skabsmanden, der i den

grad brænder for at formidle faderens værk – nu med solid baggrund i landskabet.

Forholdet mellem natur og kultur spiller en væsentlig rolle i Martin A. Hansens forfatterskab. Det blev sagligt og gennemsolidt fremlagt af Anders Thyrring Andersen, som dels fortalte om arbejdet med at finde præcise citater fra værkerne, der passede til lokaliteterne, som nu kan opleves, dels om Martin A. Hansens særegne natursyn. Efter at Thyrring Andersen havde givet anskuelige eksempler gravede han sig ned i det stofområde, han om nogen behersker og kom op med en frisk og eksistentiel nærværende analyse af natursynet, som det fremstår i store dele af forfatterskabet. Myten om det "naturlige menneske" blev godt og grundigt punkteret, og tilbage stod en frisk og erfaringsmættet erkendelse af kulturens indflydelse på det naturlige og menneskelige.

Nu var vi ved at være kaffetørstige og skulle også lige have det hele på plads i systemet, og de mange samtaler omkring kaffebordet vidnede om, at vi virkelig havde fået noget med omkring det store arbejde, som Landsforeningen står for.

Desværre måtte jeg gå før tid og nåede derfor ikke at høre billedhugger Claus Ørntofts indlæg om sit kunstneriske virke, som er inspireret af mødet med Sven Havsteen-Mikkelsen og Martin A. Hansen.

Men jeg var mættet af god mad, gode møder, gode samtaler, gode indlæg – og ikke mindst inspireret af folk omkring Landsforeningen, der i den grad brænder for formidlingen af et forfatterskab, som for mig personligt har betydet meget. 70'ernes og 80'ernes nedgørelse af forfatterskabet synes milevidt langt borte. Nærværende er en formidling af Martin A. Hansen, som kalder på respekt og som bestyrker en i overbevisningen om, at Martin A. Hansen har overlevet såvel litterære som kunstpolitiske mordforsøg.

På vej hjem i bilen blev ordene fra digtet "*Seglet blev brudt*", som Martin A. Hansen skrev umiddelbart efter udgivelsen af "*Løgneren*", ved at dukke frem. Nok fordi Mette Lise Rössing i sin fortælling om Landsforeningen smukt sluttede netop med den sidste strofe i dette digt.

*"Stenene faar ikke Tunger
efter Ønske
Træet faar ikke Vinger
af Længsel.
Hjertet bliver ikke et andet
selv om det jamrer over sig selv.
I Brændingen synger Stenene,
i Stormen løfter Granen Vingerne,
en Fremmed har ramt Hjertet"*

77. Projekt "Digter og Landskab"

Projektlederen afrapporterer ca. en gang om måneden om projektets status – her bringes de to sidste rapporter.

Projektlederens status medio marts 2014.

Vi er indgået i en række dialoger med lokalforeninger på Stevn, eksempelvis Stevn Turistbureau og Stevn Arkæologiklub. Forberedelserne til aktiviteter med opstilling af bænk og skilt i Varpelev, Ranestedet, den 17. maj og i og ved Holtug Kirke den 22. juni er i gang.

Projektlederen er repræsenteret den 26. marts på borgermødet omkring udvikling af rekreative stier som Stevns Kommune afholder på Store Heddinge skole kl. 19.00.

Anders Thyrring Andersen og Hans-Ole Hansen er fortsat i dialog og arbejde med tekster og kommentarer til mobildelen og det tegner til, at samtlige disse tekster, der åbner for en strøm af indtryk fra Martin A. Hansens forfatterskab vil blive offentliggjort i projektets guidehæfte eller snarere en lille bog på ca. 80 sider.

Arbejdet med dramaspillet "Paradisæblerne" indledt og hjemmesiden www.digteroglandskab.dk er under opbygning.

Projektlederens status medio april 2014.

Teksterne til de seks skilte er under færdigredigering og filerne går til print på lexan-plade omkring 1. maj. Efter endnu en besigtigelse og præcis markering af positionen for skilt og bænk foretages opstillingen på alle seks rutepunkter ca. 15. maj og 17. maj og 22. juni indvies opstillingerne ved hh. Ranestedet Varpelev og Holtug Kirke. Om disse indvielser holdes møder her i april.

Valget af det fredelige og smukke sted tæt ved Prins Paris Templet og åen i Solgårdsparken er aftalt med Støtteforeningen. Alle rutepunkter forsynes straks med skilteplanchen. Bruger man QR-koden vil man via app'en venligt få at vide, at systemet åbner den 20. august.

Der arbejdes med hjemmesiden og med de mange kommentartekster til digtercitaterne som samlet forventes indtalt i maj - juni til lyttedelen. Sideløbende redigeres og illustreres Tekstguiden (80 sider A-5 format) og rutefolderen til markedsføringen af "Digter og landskab" i fremtiden.

Anders Thyrring Andersen og Hans-Ole Hansen er fortsat i dialog om teksternes indhold både tekster til skiltene og kommentarteksterne til digtercitaterne.

Der har været afholdt møder i forbindelse med forberedelserne til 20. august-festen og udarbejdet ansøgninger om økonomisk støtte til fejringen og indvielsen af Digter og landskab. Der arbejdes med dramaspillet "Paradisæblerne" især nu i maj. Arbejdet med projektet er i god gænge og projektet ser ud til at ville tegne et spændende og enestående billede af Martin A. Hansen og hans digtning knyttet til Stevns.

78. Indvielse af rutepunkt nr. 5 Ranestedet Varpelev.

Redaktionen har modtaget følgende beskrivelsen af indvielsen d. 17. maj. fra Jørgen Skjoldan og Svend-Bjørn Keil har fotograferet. Begge sidder i Landsforeningens bestyrelse.

Rutepunkt indviet i forårssol

Hvis den pragtfulde forårssol kom som et varsel om projektet "Digter og landskab" – i forfatteren Martin A. Hansens fodspor – vil den give det en stor succes. I hvert fald skinnede majsolen fra en skyfri himmel over Stevns, da rutepunktet i Varpelev blev indviet lørdag den 17. maj.

Planchen med de lokale informationer er placeret ved landsbyens fælles mødepunkt, Ranestedet. Formanden for Ranestedet, Jørgen Holstein, bød velkommen til de cirka 50 fremmødte og udtrykte glæde over at rutepunktet er valgt som et af de i alt seks rutepunkter der indgår i digterruten.

Herefter blev selve planchen med QR-tag officielt indviet af formanden for Stevns Kommunes kulturudvalg, Bjarne Østergaard Rasmussen, der symbolsk klippede den røde snor. Forinden takkede han for invitationen til det betydningsfulde arrangement i det flotte vejr: - Engang imellem hører man, at frivillige kræfter er umuligt at opdrive. Det passe ikke. Initiativet

omkring Martin A. Hansen og Ranestedet ser vi som et godt bevis herpå. Stor tak og held og lykke. Med disse ord erklærer jeg den nye planche og bæk på Ranestedet ved Tryggevælde Ådal for indviet, lød det fra kulturformanden.

Herefter talte Hans-Ole Hansen om ideen med rutepunkterne, og forklarede bl.a. om QR-tag, hvor der via en smartphone og en app kan hentes informationer om Martin A. Hansen og lyttes til uddrag af noveller. Teknikken vil dog ikke være virksom før den 20. august, hvor resten af projektet "Digter og landskab" bliver officielt indviet på Martin A. Hansens fødselsdag.

Efter indvielsen samledes alle i den gamle Varpelev Kirke, hvor Stevns Kommunes borgmester spillede et par salmer på trompet og Hans-Ole Hansen fortalte om den gamle kirke. Bagefter var der lystig samtale ved et hyggeligt kaffebord, der naturligvis foregik udendørs.

Formanden for Kulturudvalget Bjarne Østergaard Rasmussen klipper det røde bånd hjulpet af forfatterens søn Hans-Ole Hansen.

79. Teaterprojekt

Igennem længere tid har Ullrich Rössing i samarbejde med Henriette Rosenbeck og Lene Vestergaard forberedt et oplæg til et teaterstykke over MAH's "Paradisæblerne" med børn som skuespillere. Stykket begynder at tage form og her bringes et interview med instruktør Henriette Rosenbeck.

Hvordan startede I arbejdet:

Vi havde nogle snakke frem og tilbage og læste selvfølgelig novellen samt andre ting af og om Martin A. Hansen. Men ret hurtigt satte Lene sig ned og begyndte at skrive. Gav simpelthen et bud på, hvordan en dramatisering af Paradisæblerne kunne se ud. Hun sendte mig de 3 første sider, og her kunne vi begge se, at vejen til en meningsfuld dramatisering var lagt.

Balancen ligger hele tiden mellem det gammeldags og det nutidige. Novellen foregår formentlig i 20'erne. Vi skal få børn i 2014 til at identificere sig med figurerne. Hvordan gør vi det? Måske ved at stille spørgsmålene helt eksplicit. Vores børne-skuespillere stiller simpelthen spørgsmål til det gammeldags sprog og til handlingen som en del af forestillingen. Vi arbejder altså i to plan: Vi har skuespillerne, som er børn fra 2014 og vi har Martin A.

Hansens historie *Paradisæblerne*, hvor karaktererne er mennesker på landet i et fattigt Danmark i 1920'erne.

Skitse til scene i "Paradisæblerne" ved Ullrich Rössing

Hvor har I fundet de børn, som skal medvirke i jeres opsætning?

Vi ledte efter en flok børn på Stevns. Novellen foregår omkring Tryggevælde Å i Martin A. Hansens barndoms landskab. Det ville være sjovt om vores skuespillere også boede på Stevns. Vi skal desuden opføre stykket den 20. august på Martin A. Hansens fødselsdag ved Strøby Kirke. Så det var også praktisk, hvis de boede i nærheden! Hurtigt kom vi i kontakt med Helle Bech fra Ellehallen i Strøby Egede. En stor fritidsklub med et hav af kreative aktiviteter. Helle var sikker på, at hun havde nogle teaterinteresserede børn. Og det havde hun! Vi har mødt dem – en flok på 9 drenge og piger mellem 11 og 13 år. Meget nysgerrige og entusiastiske unge mennesker! Jeg glæder mig meget til at begynde arbejdet med dem onsdag den 4. juni. Vi arbejder en gang om ugen i juni måned og har derudover 6 øvedage i august.

Hvad håber du, der kunne komme ud af jeres arbejde?

Jeg er teatermenneske, så jeg håber først og fremmest, at vi får lavet en forestilling, som virker! Med det mener jeg en forestilling, som fanger publikums opmærksomhed af den ene eller anden grund. Og jeg håber, at de unge skuespillere får det sjovt med arbejdet. Og at vi får nogle snakke om Martin A. Hansens tekst. At vi kommer ind under huden på den med vores 2014 øjne. Og i det lidt større perspektiv håber jeg selvfølgelig også, at vi med dette tiltag og denne hjemmeside kan få andre mennesker; lærere, pædagoger, børn og unge til at få øjnene op for, at denne vej er en god måde både at beskæftige sig med klassisk dansk litteratur og teater.

Bedstemoderens kurv som drengen fik med til at bære paradisæblerne i – kurven befinder sig nu på Østsjællands Museum

80. Dansk klima og dansk Folkekarakter

Artiklen er skrevet af Martin A. Hansen. Den stammer fra "Det Danske Magasin" nr. 8, 1954. Den har aldrig været optrykt eller udgivet i bogform..

Den tænksomme Læser har næppe svært ved at indse, at vort Emne angaar luftige Kendsgerninger, der ligesom Spejlinger over Havet kan være forførende for Tanken. Og når disse Linjers Forfatter foretrækker at give Temaet en let Behandling frem for at udtale højtidelige Paastande, kan han undskylde sig med, at alvorlige Theser derom før har vist sig at være upaalidelige.

Maaske saadan en Teori til en vis Grad er Skyld i, at Danske ofte er ivrige for at fremvise særlige idylliske Billeder af vort Lands Natur og tillige gerne vil give den Fremmede det Indtryk, at vi er født som sjældent fredsæle og muntre Folk, livlige af Aand. Svarer denne Selvopfattelse ikke ganske til Virkeligheden – vor Litteratur bekræfter den ikke, thi denne er gennemgaaende alvorlig og omfatter meget faa betydelige Humorister – saa er den maaske som flere europæiske Nationers poetiske Mening om sig selv til en vis Grad en Frugt af smukke Forestillinger, som populær romantisk Spekulation i sin Tid satte i Verden.

Denne Romantismes Tanker var meget optaget af Forholdet mellem et Lands Naturforhold og Folkets Psyke og gav Nationalsangene nyt, frodigt Stof. Dens klare Idé var denne, at Befolkningens mentalitet var dannet i Analogi med Naturen, Landets Geologi og Klima. At Tænkemaade, Poesi, Sprog, ja endda Folkets Historie paa sin Vis var Afspejlinger, Naturen var meget inspirerende for den naive Digtning, og jeg nødes til at omtale denne Forestilling her, da den fyldte mange af vores ældre Sange med Liv og Mening, spillede en vigtig Rolle i vor Folkekulturs egenartede Regeneration i forrige Aarhundrede og er levedygtig stadigvæk.

Det er en These som er særlig smigrende for Nationer, der lever i storslaaet Natur. En saadan Natur paastod det 19. Aarhundredes Danskere sig dog ikke at eje. Tværtimod blev de af Forkynderne overbevist om, at det var vore yndigste Landskaber og den skønne, blideligt skiftende Sommeridyl, som var typisk for dansk Natur – skønt vi er mest fortrolig med sludfuldt Sommervejr. Og idet de fleste Danske resignerede over al

Besiddelse af mere pathetiske Egenskaber tillagde man Folkets medfødte Dyder som Jævnhed, Munterhed, Ynde i Talen, Blidhed i Sindet, Flid og Fordragelighed, alt sammen Fortrin, som stemte vel til den besungne blidt afvekslende Idyl i Naturen, som jo skulde være disse Egenskabers Moder. Men skønt nogle af dem i Betydning af Idealer svarer godt til et Holdningsidol, som i det danske Folk er meget gammelt, er det dog ikke sikkert, at enhver af disse Dyder er gammel og var typisk ogsaa i hine Fortider, da Danmark udstrakte sit Herredømme over flere Riger og sendte skræmmende Flaader ud på Havene.

Vore yndede Fordomme er maaske lige saa rigtige som mange andre Nationers, men man maa tvivle paa, at saavel Dyderne som navnlig den lyse Tro paa dem virkelig skulde være en Frugt af Landets Natur og dets kontrære Klima. Disse venlige Forestillinger udformes først endeligt paa en Tid, 19. Aarhundrede, da Civilisationens tekniske Fremskridt begynder at kunne tage Kampen op mod de i gamle Dage ofte katastrofale Overdrivelser i vort Vejrlig. Man kan sige at Klimaet begyndte at kapitulere for Teknikken omtrent paa samme Tid som mærkeligt nok Teorien om det overmægtige Klima besejrede Tankerne. Det var da heller ikke vore vejrbidte Bønder, Søfolk og Fiskere – til disse Erhverv hørte endnu for et Aarhundrede siden et flertal af Danskerne – som fostrede disse Tanker. Det gjorde aandfulde Mænd, som helst sad inde i Stuens Varme og tænkte, naar raat Vejr rasede uden for. At disse blide Forestillinger om vor Folkekarakter hurtigt kunde faa stor Udbredelse skyldes næppe Naturen, men tunge Kendsgerninger: at Danmark efter en Række militære Nederlag og tragiske Tab af Land og Landsmænd maatte besinde sig paa at være en udsat og svag Nation, for hvem Tanken om udenrigspolitiske Triumfer for altid var uden Realisme. Følgen var en mørk Skepsis hos adskillige af vore dybere Aander, der stadig har Disciple i vor Litteratur, medens Flertallet valgte Alternativet og frisk tog fat under Mottoet: "Hvad udad tabes skal indad vindes".

Er det da rigtigt at Jorden, Havet og Kræfterne under den ustadige Himmel med overvældende Magt former Folkets Mentalitet? Det er vel rigtigt hvor Tanker og Vilkaar er til det yderste primitive. Men tre nordiske Folk, Nordmænd, Svenskere og Danskere har nu i Aartusinder levet under forskelligartede Naturforhold, og dog er Stammeslægtskabet ikke blot stadig tydeligt, men Lighederne i Mentalitet og Smag er saa store, at en geografisk fjernere boende lagttager ofte har meget svært ved at øjne de folkelige Nuancer, som virkelig skiller de nordiske Nationer.

Skandinaverne selv betragter disse Nuancer som klare, undertiden store Uligheder. Denne Uoverensstemmelse mellem fremmedes og vor egen Opfattelse kan maaske – idet vi bør respektere begges Autoritet – oplyse om, at Særpræget hos hver af disse Nationer hverken skyldes biologisk betingede Ejendommeligheder, ej heller primitiv psykisk Reaktion paa Naturfænomener, men snarere fine og sammensatte Traditioner, gamle Holdningsformer, der nok skal have deres Herkomst fra Slægternes Eventyr med Naturens og Historiens Magter, men er udviklet af rige Bevidstheder igennem mange Generationer.

Til enhver Tid kan Mennesker blive værgeløse Ofre for Naturen, og det er ikke længe siden at vore Forfædre af det lumske Vejrlig hyppigt fik Kursus i Hunger. Men allerede i neolitiske Stenalder var dog Stammerne på disse Strøg hævet højt over Dyremenneskets Stade, de var Kulturvæsener hvis Hjerner bearbejdede Naturens impulsive Angreb. Imellem Natur og Sjæl, Giver og Modtager, var siden da stedse et formidlende Organ, Myte, Tro, Kult, reflekterende Bevidsthed. Forholdet til Naturen var dialektisk og Sjælen formede Naturen som denne Sjælen. Jeg tror derfor det var omsonst

at lede efter Klimaets ubevidste Paavirkning af vort Folks Karakter, og at det var frugtbarere at efterspore det som Emne for Folks Tanker.

Uden Tvivl er det danske Vejr et ærværdigt Emne i vor Slægt, saa gammelt at det har oplevet flere Klimaskifter. Vor Arkæologi fortæller, at det nu er nær 4000 Aar siden den sidste store Invasion af Fremmedfolk skete i vort Land, vore Fædre havde altsaa siddet her og drøftet Sol og Regn mange Aarhundreder inden Grækerne kom til Hellas, ja paa den Tid var de fleste af Gravhøjene rejst, som i Titusinder kroner Landets Bakkedrag, Herkomstens halvt atmosfæriske Monumenter imellem Jord og Himmel, Efterkommere af Højenes hensmuldrede døde dyrker stadig Agrene omkring disse Minder, og en i Tid saa dyb Sammenhæng turde være sjældnen i Europa. Højene der bryder Vinden og som ligner den halvt nedsunkne Sol og den halvt opstegne Maane, var i fjern Tid det luftige Stade for hellige Ritualer, naar Menneskene med de mægtige Dødnings Bistand søgte at gøre Aarstiders og Vejrs Magter gavmildt stemt.

Som Solgudens Sønner har Bronzealders Konger nydt megen Tillid i Befolkningen, thi i hin Tidsalder var Landets Klima saa fagert som aldrig siden. Men ved vor Jernalders Begyndelse, omtrent paa den Tid da Sokrates mødtes med Vennerne til Symposier under den uforanderlige høje, græske Himmel, sænkede Taager og Slud sig over vort Land, Sumpene bredte sig, Kulden dræbte forvænt Flora, Storme brød, Havet larmede. Vore Forfædre hærdedes, tog Udfordringen op, og medens de overtallige, Stamme efter Stamme, vandrede ud til Kampe med Kelter og romerske Legioner, byggede de hjemmeblevne Landsbyer, Sysler og til sidst en Stat. Men selv vidste de nok bedst, at det ikke var lykkedes dem uden Ofringer, uden Guder og Kult. Det vrede Klima var dybt indgribende i Tankerne, det er Gudernes ubegribelige Temperament, Katastrofer og Velsignelser. Vejret er Religionens næsten altomspændende Emne, men dens eget Væsen er saa lidt et Afbillede af Klimaets passionerede Upaalidelighed, at den tværtimod oprejser Haab, Humor, Bestandighed

Jonathan og Askelad fra bogen "Jonathans Rejse" tegnet af Martin A. Hansen i 1948

mod Naturen. Kultur driver ikke som Skyer med Vinden, den styrker Hjertet med Viden for at kunne gaa imod den.

Endnu da jeg som Barn voksede op paa Landet, fandtes hos nogle af de ældre Bønder og Fiskere en høj Vejrkultur, hvori der var visse sakrale Elementer. Jeg mindes fra deres Sammenkomster den endeløse Snak om Klimaet, et Emne af samme Rang som Slægtens Lykke, Krige og Gud. Vejret indgik for dem i Historien, Stormfloder og onde Høstaar var sammen med Krige det forgangnes ordnende Minder, en Ulykkeskalender, der røbede den gammelnordiske mørke Bundfarve i Almuens Sind. I Vejrsnakken med de utallige Historier overlevede endnu den gamle Epik, som udmærkede sig mere ved knap Realisme i Billedbrugen end ved svulmende Fantastik. Hos disse Vejrets Vismænd havde Klimaet endnu bevaret sit Slægtskab med Skæbnens Begreb, og bag dem skimtede man som i skumrende Aftenluft de meget gamle Tider, da Uaaret sprang på Folket som et Rovdyr, men Foraaret kom som Guds Ansigts Lys.

Disse Fortælleres Lidenskab var Vejret, de var monomane, de kunde diskutere et Liv bort om det. Men aldrig maatte der i Snakken selv mærkes

den mindste Grad af Lidenskab, Følelserne tillod sig ikke at efterligne Vejret. Bedst var det at kunne udtrykke dyster Visdom spøgende.

Det er et gammelt dansk Holdningsideal, som stadig lever, og hvis Skyggebilleder vore Fordomme om os selv er. Det er stærkt nok til, at Danskerne ofte kan virke temperamentsløse i Selskab med visse af sine nordiske Slægtninge, der ser et Samværs højeste Værdier i Temperamentets Storme. Vi kalder vores Opførselsidol Lune. Nogle Landsmænd er født med Lune, men næppe flere end i andre Nationer. De fleste Danskere maa bestræbe sig for – hvad naturligvis langt fra lykkes alle – at erhverve sig Lune, som en Udviklingens Frugt, for denne Egenskab er en Magt blandt vort Folks Idealer, i den Grad at Lune overalt har sine Karikaturer. Men selv om vi som Børn er opammet ved Lunets Bryst, kan vi ikke forklare Begrebet udtømmende, mangt af dets fineste maa man lade ligge og lyse urørt, med Gaadens Skønhed. Lune er ikke Munterhed, Mildhed, Hygge, Vid, skønt det ofte ytrer sig deri. Det er i det ædlere Folkeliv en arvet Holdning, forpligtende, svarende til et Musikstykkets Stil. Det fordrer Balance, vil lige nødtigt se Alvoren blive anmassende og Viddet hovmodigt. Det beordrer stærke Følelser skjult som en Løndom for uvedkommende, det ynder ikke at se Temperamentet bruse, men vurderer det højere som en tung Spænding under lette Ord. Vikingerne kendte denne Holdning, for naar de berettede om vor navnkundigste Sagnhelt, Danekongen Rolf Krake, glemte de ikke at nævne, at Rolf af alle Slags Mod satte Taalmod højest.

Lune har over for sig som hin fuldstændige Modsætning et andet dansk Ord, der lyder som hint, men i Pluralis: Luner. Om vort Klima siger vi, at det har Luner, og det passer. Danmark ligger på Højde med Northumber-land og Skotland, omringet og opdelt af Hav, saa Landsdelene er mellem Fingrene paa Oceanet, og saa ingen Dansker kan faa mere end 8 – 9 Mil til Søen. Fra de ældste Tider har Danskerne maattet være Søfolk, for at Riget kunne hænge sammen. Det blæser næsten altid hos os, saa nogle af os kan blive syge, dersom vi skal bo længe i et Land, hvor Luften er stille, og vi savner denne Syden i Øret. Landet er meget lavt, uden Bjerge, men liggende bevæget i Bakkedrag, som går der endnu Dønninger igen-nem Riget fra en Storm for længe siden. Skovene er faa, Vestenvinden kan føjte som den vil over de vide Agerfelter. Det er vores almindeligste Vind, og med den kommer de velkendte Taager, Slud, der staar paa skraa, piskende Regn. Med Vestenvinden følger det oceaniske Klima, som vi ynder mest og regner for vort normale, fuld af Omskiftelser og Uro, Slør under Himmelen og jagende Lys, ustandselig nyt, men med en vis Lovbundethed i sin flygtige Natur. Imidlertid ligger Danmark saa fjernt fra Golfstrømmen og saa dybt ind under Kontinentets umaadelige østlige og nordlige Vidder, at vort Land stundom, uberegneligt, for os altid overraskende, rives med ind i en anden Klimazone, den kontinentale, da faar vi hede Tørkesomre og lange Isvintre. Navnlig i gammel Tid kunde da tale om "Vejrets Luner" faa en katastrofal Betydning, thi vort dengang langt fattigere Folk kunde vanskeligt indrette sit Landbrug for begge Klimatyper. Tilmed er denne Svingen mellem Zonerne dybt indgribende i vor Historie, for ligesom Danmark med Held talrige Gange kunde forsvare sin Integritet mod mægtigere Naboer, fordi det oceaniske Klima holdt vore Farvande aabne, og vor Flaade da var overlegen, blev den kontinentale Vinter Skyld i, at vor Nation mistede sin rigeste Landsdel, da i 1658 den svenske Hær marcherede over Farvandenens Is.

Man har da Vejret med sine vilde Luner, bedragende Skiften virket ind paa vort Folks Sind, da har det deri vækket sin Modstander, Lunet, som elsker det bestandige.

Dette Nyhedsbrev er på 21 sider. Vi siger tak for indsendte tekster og billeder og håber på at have undgået for mange småfejl. Næste deadline er d. 15. november 2014 hvor forhåbentlig mange vil være med til at fylde Nyhedsbrevet til glæde for medlemmer og andre læsere.

På bestyrelsens vegne Mette Lise Rössing

Inspireret af Nyhedsbrevets digthenvisninger er der her en sidste lille tekst af forfatteren. Den stammer oprindeligt fra MAH's dagbøger og er senere gengivet i Henrik Denmans nyhedsbrev nr. 2 fra 1989:

"Gud er den, der giver Havet Vinger. Bjergene Fødder, Tomheden Røst og med Høfrøets Spirer sprænger Verden"

Fader Mattias ved klippeblok – tegning af MAH.